

Kirkkonummen kunta

Kirkkonummen ympäristöyhdistys ry
Laura Räsänen, puheenjohtaja
Tinanpellontie 61
02430 Masala
050 4389795
laura.rasanen@kotikone.fi

Lausunto Kirkkonummen luonnonhoito- ja talousmetsäsuunnitelmasta

Kasvava ja luonnoiltaan rikas Kirkkonummen kunta ansaitsee hyvän ja moniarvoisen metsäsuunnitelman, jossa ymmärretään täysimääräisesti kunnan mahdollisuudet edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua, ilmastonmuutoksen hillintää sekä vetovoimaisen asuinympäristön tarjoamista kuntalaisille. Nyt lausunnolla oleva metsäsuunnitelmaluonnos ei näiden näkökulmien kannalta ole kestävä, edistysellinen tai toteuttamiskelpoinen.

Kirkkonummen kunnan metsästrategian ja edellisen metsäsuunnitelman laatimisen jälkeen on ymmärrys metsien arvosta muuna kuin hakkuutuolojen tuojana kasvanut reilusti. Juuri julkaistun Suomen lajien uhanalaisuusarvioinnin mukaan runsaat 11,9 % lajeistamme on uhanalaisia¹, esimerkiksi ennen neljänneksi yleisin metsälintu hömötiainen on nyt erittäin uhanalainen². Tuoreen arvioinnin mukaan myös metsäisten luontotyyppien uhanalaistuminen on edelleen jatkunut.

Kunnan metsien hoidossa on ymmärrettävä kunnolla metsien tarjoamat mahdollisuudet vaikuttaa kunnan alueen hiilinieluihin ja -varastoihin. Ilmastonmuutoksen rajoittamiseksi ei riitä 2°C vaan on pysyttävä alle 1,5°C lämpötilan nousussa. Seuraavat 10 – 20 vuotta ovat kriittiset maapallon tulevaisuuden kannalta. Kirkkonummen kunta on sitoutunut tekemään oman osansa liittymällä Hinku-kuntien verkostoon, jolloin on sitouduttu muun muassa seuraavaan lupaukseen ”*Kunta ottaa kasvihuonekaasupäästönäkökulman huomioon kaikessa merkittävässä päätöksenteossään.*”

Avohakkuuton metsätalous on askel oikeaan suuntaan, mutta ei riittävä askel. Ympäristöyhdistys katsoo, että nyt on aika jäädyttää hakkuut seuraavaksi 30 vuodeksi. Muutamia poikkeuksia toki on syytä tehdä turvallisuussyistä muun muassa leikkipaikkojen, ulkoilureittien sekä sähkölinjojen reunoilla. Silloinkin kaadettavien järeämpien runkojen paikka on maassa hiilivarastona ja monimuotoisuuden lisääjänä. Tämä tulee myös halvemaksi kuin runkojen pois kuljetus sekä edistää taimien kasvua vähentämällä tallaamista³.

Hakkuista luopuminen ei suinkaan tarkoita kunnalle, ettei metsistä olisi tuloja. Luonnossa oleskelun vaikutuksia sairauksien ehkäisemiseen ja hoitoon on alettu arvostaa entistä enemmän, kun tutkimustietoa on kertynyt lisää. Terveystyötyjä tulee niin kunnan kohoamisesta kuin stressin ja allergioiden vähenemisestäkin. Kunnalle näistä tulee välillisiä taloudellisia hyötyjä vähenevien sairauskulujen myötä⁴. Pelottavalla vauhdilla muuttuvassa maailmassa varmuus lähiluonnon säilymisestä ennallaan parantaa myös turvallisuudentunnetta, jonka varassa on helpompi toimia niin arkipäivän haasteissa kuin suuria uhkia, kuten ilmastonmuutosta, vastaan.

Kirkkonummella on mahdollisuus profiloitua luontokunnaksi, jossa on mahdollista tavata lajeja jotka muualla ovat harvinaistuneita sekä retkeillä hienoissa vanhoissa metsissä. Kunnan parempi houkuttelevuus asuinkuntana rikkaan luonnon äärellä voi tuoda enemmän välillisiä tuloja kunnan

1 <https://yle.fi/uutiset/3-10658731>

2 <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/03/08/homotiainen-on-erittain-uhanalainen-koska-se-ei-loyda-hakatuista-metsista>

3 <http://www.palokarki.net/vaitos.htm>

4 <https://yle.fi/uutiset/3-9548399>

kassaan kuin hakkuutulot olisivat. Unohtaa ei pidä myöskään luontoretkeilijöiden kasvavaa määrää ja mahdollisuuksia tarjota maksullisia retkiä.

Kirkkonummella on eteläsuomalaisittain poikkeuksellisen paljon arvokkaita metsiä. Täältä löytyy luonnontilaisen kaltaisia metsiä sekä erikoisia, luontoarvojen kehittämisen kannalta erinomaisia metsikköjä ja jopa laajempia alueita varsin paljon. Kirkkonummen kunnan metsien monipuolisuuteen ja omaleimaisuuteen vaikuttavat osaltaan rehevä maaperä, lehtojen osuus on poikkeuksellisen suuri, vanha kulttuurivaikutus, Neuvostomiehityksen aikainen metsien käsittelemättömyys, sekä erityisesti se, että kunta on viimeisen 30 v aikana hoitanut kaikkien kehitysluokkien metsiä luonnon monimuotoisuutta lisäävästi. Monin paikoin vanhojen ylispuiden määrä nuoripuustoisissa metsissä on muun muassa huomattava.

Arvokkaiden luontokohteiden tunnistaminen ja huomiointi

Suunnitelman luontotietoja on täydennetty osalla liito-oravatiedoista sekä kunnan teettämien luontoselvitysten tiedoilla. Päivitys ei näiden osalta vaikuta olevan kattava.

Luontojärjestöjen omien vuosien 2008-2019 selvitysten ja maastokäyntien perusteella metsäsuunnitelman toimenpidekuvioilla on runsaasti luonnonsuojelullisesti arvokkaita metsiä, joiden kohdalla hakkuiden vaikutus on luontoarvojen kannalta selvästi haitallinen. Useimmissa tapauksissa vaikutus myös metsän virkistysarvoon sekä maisema-arvoihin (lähimaisema, metsän tuntu) on selvästi haitallinen. Pääosa, mutta ei kaikkia, tällaisista kuvioista on yksilöity lausunnon liitteissä.

Suunnitelman luontotietopohja vaatii selvästi parantamista eli ennen suunnitelman hyväksymistä on syytä varmistaa muun muassa se, että kaikki METSO-ohjelman luonnontieteellisten valintaperusteiden mukaiset luokkien I ja II metsät sekä liito-oraville tärkeät metsät on säilytetty toimenpiteiden ulkopuolella.

Hakkuu- ja hoitotoimien perustelut ja ohjeistus

Vain vähäinen osa esitetyistä toimenpiteistä on perusteltu riittäväällä tavalla eli kerrottu mitä toimenpiteellä tavoitellaan ja miksi esitettyjen toimenpiteiden tuottama metsikkörakenne olisi parempi kuin se joka säilyisi ja kehittyisi, mikäli toimenpidettä ei tehdä. Hyvään kuntametsäsuunnitteluun kuuluu se, että perustelemattomia toimenpiteitä ei esitetä eikä tehdä. Suunnitelmasta löytyy kuitenkin myös jokunen määrä toimenpiteitä, joissa hakkuiden ja hoitotoimenpiteiden tarve on perusteltu hyvin. Tällaisia ovat esim. ilmajohtojen ja teiden vaatimat täsmäpoiminnat tai kauriiden ja hirvien käyttämien teidenylityspaikkojen lähivyöhykkeiden aluspuuston täsmäraivaaminen liikenneturvallisuuden takia.

Merkittävältä osalta toimenpide-esityksistä puuttuu kokonaan toimenpiteen toteutustavan kuvaus ja ohjeistus. Tämä on ongelma niin osallisten kuin toteuttajienkin kannalta. Ongelma korostuu harvennushakkuissa, joiden toteutustapa (hakkuun voimakkuus, puulajivalinta, aluspuuston, tiheikköjen ja luontokohteiden säästäminen) määrittää useiksi vuosikymmeniksi metsikön rakenteen ja luonteen. Ohjeistustenkin osalta suunnitelmasta löytyy kuitenkin myös priimaa laatua eli informatiivisia ja selkeitä kuvauksia, joiden pohjalta kaavailun toimenpiteen vaikutus metsikköön on helppo osallisenkin ymmärtää.

Käytetyn hakkuuterminologian tarkoituksenmukaisuus

Pidämme huonosti harkittuna sitä, että suunnitelmassa poimintahakkuiksi kutsutaan vaikutuksiltaan siemen- ja suojuvuuhakkuista vastaavia raskaita yläharvennustyyppisiä hakkuista, joissa pahimmillaan aiotaan poistaa valtaosa vanhasta puustosta. Esitämme poimintahakkuu-termin käytön rajaamista sellaiseen toimintaan, jossa on tarkoitus poistaa selvästi alle 20 % valtapuustosta.

Raskaammille ”poimintahakkuille” sopiva nimike ovat erikoishakkuu.

Kaikkien poiminta- ja erikoishakkuiden osalta keskeisen tärkeää on kuvata kaavailtu toimenpide kuviotietojen lisätietovalikossa.

Hoitoluokkien käyttö

Metsäsuunnitelman yhteydessä on ilmoitettu kullekin metsikkökuviolle myös hoitoluokka. Suojelualueita lukuun ottamatta luokitus noudattaa ilmeisesti vuoden 2008 luokitusta. Tämän takia valtakunnallisiin hoitoluokkiin vasta tuon vuoden jälkeen saatua arvometsän (C5) hoitoluokkaa ei ole ilmeisesti käytetty lainkaan.

Esitämme, että vähintään kolmannes suunnitelma-alueen suojelemattomista metsistä osoitetaan arvometsiksi. Selkeitä arvometsäkohteita ovat

- luontoselvityksissä paikallisesti tai maakunnallisesti arvokkaiksi todetut alueet
- metsälain 10 § kriteerit täyttävät kuviot niiden koosta riippumatta
- liito-oravan ydinalueet sekä muut lajille keskeisen tärkeät kuviot (mm. kulkuyhteyskuviot, tärkeät ruokailualueet)
- kaikki vesitaloudeltaan luonnontilaiset tai luonnontilaisen kaltaiset suot
- METSO-ohjelman valintaperusteet täyttävät luokkien I ja II kuviot ja alueet
- rauhaan jätettynä nopeasti luontoarvoja kehittävät metsät (METSO-luokka III)
- monipuolista sekapuustoa kasvavat, maatalousmaille kehittyvät kulttuurilehdot
- muut tiedossa olevat uhanalaiselle ja vaatelialle lajistolle tärkeät alueet
- luonnonmaisemien vuoksi arvokkaat alueet (mm. laajemmat kallioalueet niihin liittyvine varttuneine ja vanhoine reuna- ja rinnemetsineen, rantametsäalueet)
- ekologisten yhteyksien laadun kannalta tärkeät metsät.

Kaavoitustilanteen huomiointi

Suunnitelma-alueella on kohtalainen määrä metsiä, jotka on yleiskaavoissa osoitettu rakentamiskäyttöön (mm. Kantvikin suunta). Monet yleiskaavaratkaisut ovat vahoja eivätkä enää nykytilanteessa perusteltavissa mm. luontoarvojen vuoksi. Tuemme sitä vastuullista toimintalinjaa, että asemakaavoittamattomilla yleiskaava-alueilla ei tehdä ns. ennakoivia valmennushakkuista. Tämä koskee myös niitä alueita, joiden asemakaavoitus on kesken.

Voimassa olevien asemakaavojen alueella metsänhoitotoimet on sen sijaan asiallista toteuttaa kaavan toteutumisen ehdoilla. Näissäkin tilanteissa on kuitenkin syytä selvittää ja huomioida kuvioden mahdollinen nykyinen merkitys etenkin liito-oravien ja muiden luotodirektiivin suojaamien lajien kannalta. Asemakaava-alueilla pitää huomioida metsänkäsittelyn negatiivinen vaikutus metsäntuntuun ja sitä kautta viihtyisyyteen. Erityisesti tämä korostuu kapeilla alueilla, joilla pienikin harvennus avaa näkymiä ulos metsästä, eikä ulkoilureitti tunnukaan enää kulkevan metsässä vaan tien reunassa tai takapihoilla.

Jatkotoimenpiteistä

Nykyinen suunnitelmaluonnos ei ole toteuttamiskelpoinen eikä sitä tule nykyisessä muodossaan viedä hyväksymiskäsittelyyn. Minimitoimenpiteitä ovat seuraavat:

- 1) Suunnitelman selvästi puutteellinen luontotietopohja on saatettava kuntoon, mikä vaatii lisäselvityksiä (myös maastonselvitykset) sekä esitettyjen toimenpiteiden ristiintaulukointia sekä virallisen luontotiedon että järjestöjen ja luontoharrastajien luontotietojen kanssa.
- 2) Hakkuut ja perustelemattomat muut hoitoesitykset tulee poistaa vähintäänkin luonto-, virkistys- ja maisema-arvoiltaan merkittävistä metsistä.
- 3) Lopullisessa suunnitelmassa esitettävillä toimenpiteillä on kirjattava kattavasti paremmat perustelut ja kunnollinen toteuttamisen ohjeistus.

Kuviokohtaisia keinoja parantaa suunnitelman luonto- ja ilmastovastuullisuutta

Lausunnolla oleva metsäsuunnitelmaluonnos on laadittu hyvin talousmetsä- ja hoitopainotteisesti. Mikäli suurempaan suunnanmuutokseen ei tässä vaiheessa löydy riittävää kunnallista tahtotilaa, ympäristöyhdistys katsoo, että suunnitelmasta tulee vähintäänkin poistaa kaikki ne toimenpiteet, jotka selvästi vähentävät luonto-, virkistys- ja maisema-arvoja. Siksi olemme perehtyneet suureen osaan suunnitelmassa esitetyistä toimenpiteistä myös kuviotasoisesti.

Ympäristöyhdistys toivoo ilmasto- ja luontovastuullisuuden näkyvän vähintään siten, että muutosesityksemme yksilöityjen kuvioiden ja alueiden osalta huomioidaan. Muutamien alueiden osalta ei käytössä oleva asiantuntija-aika ole riittänyt kuviotasoiseen kommentointiin, mutta näiltä osin kommentointi on tehty yleistasoisesti.

Suurimman osan kuviokohtaisista arvioinneista on tehnyt Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirin luonnonsuojeluasiantuntija Keijo Savola. Lisäksi arviointityöhän ovat osallistuneet merkittäväällä panoksella Sofia Koistinen, Olli Manninen ja Nico Niemenmaa.

Kirkkonummella 15.3.2019

Kirkkonummen ympäristöyhdistys ry

Laura Räsänen
puheenjohtaja

Riitta Hukkanen
sihteeri

Liittet

- Liite 1. Palstakohtaiset Kirkkonummi-komentit. Keijo Savola
- Liite 2. Huomioita Kirkkonummen keskustan ja lähialueiden metsien laji- ja luontoarvoista. OMa et al
- Liite 3. Kirkkonummen metsien lajihavainnot maaliskuu 2019. OMa et al

Aikaisemmin lähetetyt 4 liitettä koskien Stockholmsmossen-Torvströmossenin aluetta (Veikkola) sekä Siikajärven Soidensuon pohjoispuolisia metsiä. Kommentissa on Soidensuon pohjoispuolen lisäksi huomioita myös eräistä muista Siikajärven alueen metsistä. Tarkastelua on myös muulta kuin

liitteen 1 alueelta. (Lähetetään nyt eri sähköpostissa.)

- Liite 1. Arvokkaan aluekokonaisuuden raja.us.jpg
- Liite 2. Lajihavaintoja Kirkkonummen Torvströmossenin alueelta 2011-2018.
- Liite 3. Stockholmsmossen-Torvströmossenin lajilöydöt OMa et al.png
- Liite 4. Kommentteja Kirkkonummen kunnan metsäsuunnitelmaluonnokseen 2019
Stockholmsmossen-Torvströmossenin ympäristön, Soidensuon pohjoisosan sekä Siikajärven alueen muiden metsien osalta